

Seriya 16. Tvorchya osoby`stist` uchy`telya: problemy` teorii i prakty`ky` : zb. nauk. pr. – K. : Vy`d-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2013. – Vy`p. 19 (29). – С. 34–40.

9. Polishhuk V. A. Prakseologichny`j pidxid yak innovacijna osnova vdoskonalennya profesijnoyi pidgotovky` majbutnix social`ny`x pracivny`kiv / V. A. Polishhuk // Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo nacional`nogo universy`tetu. Seriya «Pedagogika, social`na robota». – Uzhgorod : Vy`davny`cztvo UzhNU «Goverla», 2014. – Vy`pusk 32. – S. 148–150.

10. Prima R. M. Formuvannya profesijnoyi mobil`nosti majbutn`ogo vchy`telya pochatkovy`x klasiv: teoriya i prakty`ka : monografiya / R. M. Prima ; Voly`n. nacz. un-t im. Lesi Ukrayinky`. – D. : IMA-pres, 2009. – 368 s.

11. Proczko X. V. Xaraktery`sty`ka kry`teriyiv ta rivniv sformovanosti proforiyentacijnoyi kompetentnosti majbutnix vchy`teliv tehnologij / X. V. Proczko // Visny`k Chernigivs`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy`tetu imeni T. G. Shevchenka. Seriya: pedagogichni nauky`. – Chernigiv : ChDPU, 2009. – # 71. – S. 121–124.

12. Samoilenko P. Y`. Povysheny`e efekty`vnosti` uchebnogo processa po fy`zy`ke na osnove prakseology`cheskogo podxoda / P. Y`. Samoilenko, S. V. Semënova // Zbirny`k naukovy`x pracz` Kam`yanecz`-Podil`s`kogo derzhavnogo universy`tetu. – 2003. – Vy`p. IX. – S. 65–68.

13. Slovy`k ukrayins`koyi movy`: v 11 t. / [red. koleg. I. K. Bilodid (golova) ta in.]. T. 10: T–F / [red. P. S. Ly`senko, Ye. M. Radchenko, L. M. Stoyan, V. D. Czvyax, G. T. Yacenko, A. A. Buryachok, G. M. Gnatyuk]. – K. : Naukova dumka, 1979. – 680 s.

4. Sushenceva L. Problema profesijnoyi mobil`nosti u konteksti mizhdy`scy`plinarnogo pidxodu / L. Sushenceva // Teoriya i metody`ka profesijnoyi osvity`. – № 1. – 2011. – S. 3–11.

15. Xarlamenko V. B. Dy`dakty`chni osnovy` kursu proforiyentaciyi v pidgotovci vchy`telya trudovogo navchannya : dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : specz. 13.00.02 / V. B. Xarlamenko. – K., 2002. – 205 s.

Отримано редакцією 28.05.2018 р.

УДК 378.011.3.015.311

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-40-47

Світлана Володимирівна Огуй,
викладач вищої категорії, методист
Полтавського кооперативного коледжу,
аспірант кафедри основ виробництва та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
e-mail: svetlana.oguj@gmail.com

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито зміст поняття «методична компетентність», розглянуто різні підходи до трактування методичної компетентності, проаналізовано роботи дослідників з окресленого питання, визначено значення і місце методичної компетентності як складової професійної компетентності, узагальнено сутність методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації, визначено структурні компоненти методичної компетентності, особистісні якості педагогів, такі як методична культура, методичне мислення, методична творчість, культура та мобільність викладача.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійно-педагогічна компетентність, професійна діяльність, методична компетентність, структура методичної компетентності.

Постановка проблеми. Вхідження України в європейський освітній простір спричинило потребу модернізації освітньої діяльності закладів вищої освіти у контексті європейських вимог. Активізація інноваційних процесів та впровадження їх у практику вищої школи актуалізують проблему підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, що постає однією із найважливіших умов її інтеграції в європейське співтовариство. Реформування освіти передбачає оновлення змісту навчання, зорієнтованого на формування ключових компетентностей, оволодіння якими вможливить для майбутніх фахівців успішність вирішення важливих на даний момент проблем у ситуаціях практичної діяльності, соціального та повсякденного життя. Відповідно до компетентнісного підходу метою професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі є набуття майбутніми педагогами досвіду педагогічної діяльності, маєтись на увазі оволодіння новими технологіями навчання, методами формування навичок

самостійної роботи, тобто не лише засвоєння певного обсягу знань, вироблення відповідних умінь і навичок, а й здатність застосовувати їх в особливих умовах, уміння швидко орієнтуватися у ситуаціях безпосередньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість вітчизняних та зарубіжних учених (Є. Азімов, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Зимня, Б. Ельконін, Н. Кузьміна, Л. Карпова, М. Кадемія, А. Коломієць, О. Локшина, І. Малова, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, Є. Павлютенков, Л. Паращенко, О. Пометун, І. Прокопенко, С. Раков, І. Родигіна, О. Савченко, Г. Тарасенко, С. Трубачева, А. Хуторський, М. Чошанов, В. Шахов, А. Щукін та ін.) одностайні у визначенні мети професійної освіти майбутніх викладачів – формування професійної компетентності.

Незважаючи на різні погляди щодо трактування поняття «професійна компетентність», його змісту, номенклатури складників, рівневої організації, більшість дослідників одностайні у визначенні проблеми професійної компетентності (Н. Кузьміна, І. Зимня, А. Кузьминський, Н. Тарасенкова, С. Скворцова, І. Малова, І. Акуленко, О. Лебедева, Т. Руденко, О. Зубков, Л. Мітіна та ін.) виділяють у її складі методичну компетентність. Дефініцію методичної компетентності вчителів досліджували Є. Азімов, О. Бігич, І. Михалевська, Т. Ощепкова, М. Пролигіна, Д. Старкова, Н. Соколова, Т. Тамбовкіна, А. Щукін (у галузі навчання учнів початкової школи іноземної мови); О. Лебедева, Є. Мисечко, В. Рудницький, О. Ткаченко (у галузі викладання фізики); І. Акуленко, А. Кузьминський, В. Моторіна, С. Скворцова, Н. Тарасенкова, А. Щербак, Т. Мамонтова (у галузі викладання математики); О. Борзенкова, Н. Глузман, Т. Руденко, С. Скворцова та ін. (у галузі викладання математики в початковій школі). Одностайної думки щодо визначення цього поняття досі немає. Більшість учених розглядає методичну компетентність через призму оволодіння системою компонентів: знань, умінь, навичок з урахуванням індивідуальних якостей особистості (Л. Банашко, О. Бігич, О. Борзенкова, Н. Глузман, І. Зимня, Н. Кузьміна, І. Малова, Т. Мамонтова, Т. Руденко, С. Скворцова, Н. Цюлюпа та ін.). Але існує інша позиція, за якою методичну компетентність необхідно розуміти як готовність викладача до проведення занять та до творчої самореалізації (І. Ковальова, С. Скворцова). Важливість набуття практичного досвіду підкреслено в працях Т. Загривної [1, с. 119].

Таким чином, оперуючи термінами «методична компетентність», «дидактико-методична компетентність» та «професійно-методична компетентність» учені майже одностайні в розумінні сутності цієї категорії як такої, що становить систему дидактико-методичних знань та вмінь, спроможність результативно діяти, ефективно розв'язуючи методичні задачі, що виникають під час вивчення окремого предмета. Очевидно, користуючись різними термінами, дослідники розкривають одне і те саме поняття.

У нашому дослідженні ми будемо оперувати терміном «методична компетентність», розглядаючи її як багатокомпонентну систему, що вміщує знання, вміння та навички, практичний досвід у галузі методики; готовність та спроможність ефективно розв'язувати стандартні та проблемні методичні завдання; здатність до творчої самореалізації і постійного самовдосконалення. Як бачимо, методична компетентність майбутнього викладача становить інтегральну багаторівневу професійну характеристику його особистості. Тому більшість учених зміст методичної компетентності розкриють через її структуру. Науковці по-різному визначають структуру методичної компетентності: через систему компонентів, рівнів або елементів.

Підготовку професійно компетентного викладача вважають одним із актуальних завдань і предметом тривалої наукової полеміки. Результати дослідження різних аспектів формування методичної компетентності досить широко представлені у наукових працях О. Абдуліної, В. Введенського, Н. Голуб, Н. Дем'яненко, М. Євтуха, С. Золотухіної, І. Зязюна, В. Коваль, Н. Кузьміної, В. Лозової, В. Нестерова, Н. Побірченко, О. Семенов, С. Сисоєвої, Л. Хомич, М. Ярмаченка та інших учених, які розглядають проблеми вищої педагогічної освіти й особливості формування професійної компетентності майбутніх викладачів.

Учені доводять, що компетентнісний підхід визначає глибокі системні перетворення в освітньому процесі вищого педагогічного навчального закладу, які стосуються викладання навчальних дисциплін, системи оцінювання знань, освітніх технологій, зв'язку вищої освіти з іншими рівнями професійної освіти. Проте маємо зауважити, що, незважаючи на наявність значної кількості ґрунтовних досліджень, єдиного бачення щодо тлумачення ключового поняття «методична компетентність» наразі не існує, по-різному визначається її зміст, мало дослідженою також залишається проблема формування методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації.

Формування мети статті. Мета статті полягає в розробленні та теоретичному обґрунтуванні дефініції методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації, узагальненні її сутності та компонентної структури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз опрацьованих теоретичних джерел з

проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що напрацювання психолого-педагогічної науки у виробленні загального підходу відносно тлумачення й виокремлення структурних складових ключового поняття «професійна компетентність» завжди стають підґрунтям для полеміки про основні компетентності майбутнього вчителя. Так само важливим постає вивчення й аналіз набутого досвіду й у висвітленні питання стосовно можливості структурування власне професійної компетентності викладача закладу вищої освіти I–II рівнів акредитації у процесі професійної діяльності. У широкому розумінні професійну компетентність розглядають як єдність теоретичної та практичної підготовки викладача до здійснення педагогічної діяльності. І. Зязюн вбачає у професійній компетентності знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології, а разом із цим рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально-типові особливості й професійно значущі якості [2, с. 34]. Складниками професійної компетентності Н. Кузьміна вважає спеціальну компетентність у галузі дисципліни, що викладається; методичну компетентність у галузі формування знань, умінь та навичок; психологічну компетентність у галузі мотивів, здібностей, спроможності; аутопсихологічну компетентність – рефлексію педагогічної діяльності [3, с. 87]. Тому проблема формування методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації потребує значної уваги з урахуванням сучасних вимог.

У підготовці кваліфікованих компетентних фахівців вагому роль відіграє якість освіти. Згідно із Законом України «Про вищу освіту» визначено, що «якість вищої освіти – це сукупність якостей особистості з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, цілісну орієнтацію, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства» [4, с. 24]. На сучасному етапі розвитку вища освіта ставить високі вимоги до особистості та професійної діяльності викладача закладу вищої освіти. Це пов'язано, насамперед, з новими суспільними потребами в освіті на початку XXI століття.

Зазначаємо, що сучасна педагогічна праця вимагає, особливо від викладача вищого навчального закладу, нових методичних підходів до формування конкурентоздатних фахівців народного господарства. Це вимагає змін і у підготовці майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації.

Проблема формування методичної компетентності майбутніх викладачів технікумів і коледжів набуває особливої актуальності, оскільки підняти навчально-виховний процес на якісно новий рівень неможливо без високого рівня професійно-методичної підготовки тих, хто безпосередньо запроваджує в життя соціальне замовлення суспільства. Виявлення наявних проблем у методичній підготовці в сучасних умовах освіти дозволило визначити основний напрям її формування за допомогою залучення викладачів до методичної діяльності з урахуванням потреб суспільства.

У педагогічній науці поняття «професійна компетентність» розглядається з позиції різних підходів (особистісно-діяльнісного, системно-структурного, знаннєвого та інших) і трактується як така, що ґрунтується на знаннях інтелектуально і особистісно обумовленого досвіду соціально-професійної життєдіяльності людини; як система знань і вмінь педагога, що проявляється при вирішенні професійно-педагогічних завдань, що виникають на практиці; як сукупність професійних знань і вмінь, а також способи виконання професійної діяльності [3, с. 119].

Як зазначає Н. Кузьміна, професійно-педагогічна компетентність охоплює п'ять елементів або видів компетентності: спеціально-педагогічну, методичну, соціально-психологічну, диференціально-психологічну, психологічну (співвідноситься з поняттям професійної самосвідомості, самопізнання, і саморозвитку) [3, с. 96]. Методична компетентність охоплює сферу способів формування знань, умінь у студентів.

Розглядаючи змістовий аспект професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів, Н. Кузьміна вказує на те, що він уміщує такі компоненти, як морально-психологічні, методологічні, теоретичні, методично-технологічної підготовки, які, перебуваючи у взаємозв'язку і взаємозалежності, забезпечують ефективність здійснюваного педагогічного процесу. При цьому «методична підготовка припускає забезпечення студентів знаннями принципів, змісту, правил, фактів, форм і методів конкретних напрямів виховання і навчання. Методична діяльність здійснюється як спеціально-наукова діяльність, спрямована на отримання нових продуктів, – нових методів і засобів наукового дослідження» [5, с. 67]. Аналізуючи різні підходи вчених до питання методичної компетентності та методичної діяльності, можна визначити, що методична компетентність викладачів – це готовність викладача на основі його методичної (теоретичної і практичної) підготовки самостійно і досить ефективно вирішувати професійно-методичні завдання, які ставляться викладачем відповідно до навчально-методичної ситуації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Поряд з цим методична діяльність – це професійно-педагогічна діяльність викладача, яка повинна бути спрямована на організацію методичної роботи, будучи механізмом професійно-особистісного розвитку, опосередкованою якістю освітнього процесу.

Для методичної діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти I–II рівнів акредитації велике значення має визначення теоретичних та практичних компонентів. Теоретичний компонент становить сукупність об'єктивних знань з педагогіки, психології, методик; володіння інформацією, досвід роботи інших викладачів. До практичного компонента варто віднести педагогічні, психологічні, методичні, організаторські, управлінські, аналітичні, прогностичні вміння; здатність до застосування теоретичних і практичних знань у методично-практичній діяльності.

Через це, на сьогодні постає питання впровадження компетентнісного підходу до галузі освіти, нових методик та технологій навчання, нового підходу до підготовки майбутніх викладачів з точки зору не набору знань, умінь та навичок, а набору компетенцій та можливостей виконувати поставлену роботу, що є вагомими на сучасному ринку праці.

Компетентність – це володіння компетенціями, які проявляються через функції в певній галузі. Професійна компетентність – інтегроване поєднання знань, умінь і навичок, які необхідні для професійної діяльності; здатність і готовність діяти, розв'язувати проблеми і завдання, які виникають; досвід, інтерес, конкурентоспроможність, мобільність тощо. Таким чином, поняття компетентності концентрує у собі стереотипи, передбачає проблеми, гнучкість мислення; характер, самостійність, цілеспрямованість, вольові якості.

Метою підготовки майбутніх викладачів є формування кваліфікованого педагога відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє знаннями та орієнтується в суміжних галузях діяльності, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Це зумовило й динаміку української системи освіти від когнітивно-орієнтованої до особистісно-орієнтованої парадигми та появи й утвердження представленої у науковій літературі так званої компетентнісно-орієнтованої парадигми, яка набула статусу новітньої міжнародної освітньої стратегії.

У структурі професійної компетентності викладачів більшість учених виділяє три складові: науково-теоретичну, методичну та психолого-педагогічну. Високий рівень розвитку однієї з них не може компенсувати недостатню сформованість інших. Педагоги, які мають високий рівень підготовки в галузі фундаментальної науки, не завжди успішно справляються з педагогічною працею. Отже, проблема розвитку методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації є актуальною проблемою сучасної педагогічної освіти.

Діяльність педагога, зокрема викладача закладу вищої освіти, є неперервним процесом розв'язання різноманітних завдань і реалізується в таких видах: викладання (управління переважно пізнавальною діяльністю студентів); виховна робота (організація виховного середовища); діяльність із самоосвіти і професійного самовиховання; управлінська діяльність (управління різноманітними видами діяльності, зокрема розвивальною, навчальною, виховною з метою гармонійного розвитку студентів); організаторська діяльність (організація студентського колективу в закладі вищої освіти; науково-дослідницька діяльність (організація навчально-виховного процесу на заняттях із використанням нестандартних, інтегрованих занять, інноваційних, нових інформаційних технологій задля підвищення якості знань студентів).

Структуру педагогічної діяльності майбутнього викладача технікуму чи коледжу можна подати таким чином:

- визначення педагогічних цілей і завдань;
- вибір засобів і способів розв'язання поставлених завдань;
- аналіз і оцінювання педагогічної діяльності.

Аналіз різних трактовок дефініції «методична компетентність» дозволяє говорити про те, що багато дослідників пов'язують методичну компетентність з певними властивостями, здібностями особистості та готовністю реалізовувати ці здібності в професійній педагогічній діяльності, наявністю знань, отриманих у ході навчання і виховання. При цьому важливою характеристикою методичної компетентності вважаємо певний досвід педагогічного працівника, оскільки у процесі набуття такого досвіду педагог самонавчається і самовдосконалюється, розвиває особисті якості, необхідні для становлення його методичної компетентності.

На думку О. Зубкова, методична компетентність – це знання у сфері дидактики, методики навчання предмета, вміння логічно обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації з урахування психологічних механізмів засвоєння [6, с. 10].

Отже, методична компетентність викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації визначається як здатність ефективно організовувати навчальний процес, що ґрунтується на системі розвинених фахових, методичних знань і умінь, а також досвіді їх використання в процесі професійно-педагогічної діяльності у навчальному закладі.

Компоненти методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, на нашу думку, відображають необхідний рівень їхньої методичної підготовленості, що створює можливість ефективно реалізовувати свої посадові компетенції, враховуючи сучасні освітні технології та сучасні тенденції розвитку виробничої сфери. Такі складники, на наш погляд, становлять низку найзагальніших понять, які мають бути деталізованими в комплексі знань, умінь, здатностей, цінностей, мотивації і ставлень до методичної діяльності викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації.

Єдиної загальноприйнятої структури методичної компетентності викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації досі не існує. Однак у переважній більшості робіт мова йде про професійну компетентність фахівців, що мають базову педагогічну освіту. Крім того, у наукових працях, присвячених аналізу професійної педагогічної діяльності, методична компетентність визначається як складова професійної-педагогічної компетентності та майстерності.

Аналіз наукової літератури дозволяє визначити декілька підходів до визначення структури методичної компетентності педагогічного працівника. Перша група вчених (В. Адольф, І. Акуленко, О. Борзенкова, С. Івашнова, А. Кузьминський, О. Маркушевська, Т. Руденко, Н. Тарасенкова та ін.) розглядає структуру методичної компетентності через систему взаємообумовлених компонентів. Друга група (О. Красикова, Т. Мамонотова та ін.) – через рівні методичної компетентності. Третя група науковців виділяє певну сукупність елементів методичної компетентності (О. Зубков, Т. Кочарян, О. Лебедева, О. Нагреллі та ін.).

Розглянемо більш докладно праці цих учених. Перші, розглядаючи структуру методичної компетентності через систему взаємообумовлених компонентів, виділяють такі її компоненти:

- концептуальний (науковий), який охоплює психологічні, дидактичні, методичні науково-дослідні знання; передбачає розуміння теоретичних основ наукових галузей знань, у тому числі знання основ майбутньої професії;
- рефлексивний – уміння застосовувати отримані знання, демонструвати методичні вміння і навички практичної роботи в процесі навчання;
- інтегративний – здатності до інтеграції різних галузей знань у процесі пізнання довколишнього світу, здійснення пізнавальної функції навчання, прагнення до професійного творчості та професійного зростання [8, с. 108].

Дещо відрізняється структура методичної компетентності за О. Красиковою, яка є представником другої групи вчених. Методичні компетентності вона поділяє за двома рівнями, а саме:

- компетенція у педагогічній та управлінській діяльності;
- компетенція в плануванні та здійсненні навчального процесу.

Перший рівень реалізується через операційно-структурні (гностична, організаторська, конструктивно-плануюча) функції, а другий – через цілеспрямовані (комунікативна, виховна, розвивальна) функції.

Безумовно, ми підтримуємо розуміння автора щодо важливості управлінської компетенції, що виражається в умінні методично правильно планувати та організовувати навчально-виховний процес викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації [7, с. 24].

Аналіз наукових досліджень третьої групи вчених дозволив виявити відмінний погляд на складові методичної компетентності. Автором цих досліджень є О. Зубков, який виділив такі елементи методичної компетентності вчителя:

- методичне мислення;
- методична культура;
- методична творчість.

Двом першим складникам автор надає перевагу в розвитку методичної компетентності. На думку автора, методичне мислення – це мислення, що забезпечує вміння викладача застосовувати наявні знання для реалізації цілей виховання і навчання відповідно до методичної теорії та конкретних умов навчання. Воно виявляється в способах постановки і вирішення педагогічних завдань стратегічного, тактичного та оперативного плану. Методична культура, на думку О. Зубкова, служить інтегрованим показником ефективності праці педагогічного працівника. У свою чергу, її потрібно розуміти як вищу форму активності й творчої самостійності, як стимул і умову вдосконалення навчального процесу, як передумову для виникнення нових методичних ідей та шляхів їх вирішення. Методична культура виступає як суб'єктний аспект його професійної діяльності, як здатність узагальнювати методичний досвід у своїй праці. А методична творчість розглядається ним як майстерність і мистецтво, обумовлене індивідуальністю, вмінням формувати і розвивати знання, зацікавити учнів наукою [6, с. 90].

Таким чином, викладач, який поєднує в собі методичне мислення, методичну культуру і методичну творчість, здатний створювати інноваційні методичні продукти, необхідні педагогічній

громадськості. Поєднання всіх цих якостей О. Зубкову дозволяє стверджувати, що у викладача сформована методична компетентність, він орієнтується у змінах, які відбуваються в цей час в освіті. Але дослідник не виділив рефлексивний компонент методичної компетентності. Тому більш вдалою, на наш погляд, виявилася класифікація О. Нагреллі. До загальних структурних елементів методичної компетентності, таких як методична культура, методичне мислення та методична творчість, автор відносить методичну рефлексію як компонент професійно-педагогічної рефлексії. Методична рефлексія вчителя, на думку О. Нагреллі, пов'язана із особливостями методичної діяльності, з оцінюванням власного досвіду, переглядом і проектування способів і засобів методичної діяльності в разі негативної оцінки і має суттєвий вплив на формування методичної компетентності [9, с. 61].

Спираючись на дослідження О. Зубкова, Т. Кочаряна, О. Лебедевої, О. Нагреллі та ін., ми дійшли висновку, що дослідники залишили поза увагою саме змістовий компонент методичної компетентності викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації (дидактико-методичні знання та вміння). Усе це вимагає від майбутніх викладачів закладів вищої освіти опанування технології вибору й переосмислення своєї Я-концепції, переоцінки психолого-педагогічних знань й умінь, способів своєї професійної праці.

На даний час відбувається переоцінка методичної роботи фахівців системи освіти. Так, Т. Загривна й низка інших дослідників виділяють методичну роботу як провідний фактор становлення методичної компетентності, що є важливою складовою професійної компетентності педагога [1, с. 78].

Визначаючи методичну компетентність на підставі розглянутого як головну складову професійно-педагогічної компетентності, що забезпечує здатність розпізнавати й вирішувати методичні завдання, які виникають у ході педагогічної діяльності викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації. Її структуру визначає методична культура, методичне мислення, методична творчість, культура і мобільність викладача.

Отже, методична компетентність викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації визначається як здатність ефективно організувати навчально-виховний процес, що ґрунтується на системі розвинених психолого-педагогічних, фахових, методичних знань і умінь, а також досвіді їх використання в процесі професійно-педагогічної діяльності навчальному закладі.

Аналізуючи теоретичні джерела з проблеми розвитку методичної компетентності педагога, ґрунтуючись на принципах компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного підходів, структуру методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації представляємо як сукупність компонентів: мотиваційного, професійно-особистісного, гносеологічного, когнітивного, професійно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного, а також професійно важливих якостей.

Компоненти методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, які були визначені, відображають необхідний рівень їхньої методичної підготовленості, що створює можливість ефективно реалізовувати свої посадові компетенції, враховуючи сучасні освітні технології та сучасні тенденції розвитку виробничої сфери.

Висновки. Таким чином, аналіз наукової літератури дозволив здійснити теоретичне обґрунтування поняття дефініції «методична компетентність» викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації, а також виділити взаємообумовлені компоненти: мотиваційний, професійно-особистісний, гносеологічний, когнітивний, професійно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний. Тому саме методична підготовка повинна стати системоутворювальним фактором професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації з розвинутою методичною компетентністю.

Методична підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації є засобом формування не тільки розумових здібностей, але і духовно-чуттєвих, практичних сторін особистості, тим самим визначає подальший її розвиток і вдосконалення. Майбутнім фахівцям необхідно оволодіти комплексом професійно-педагогічних компетентностей, орієнтованих на організацію освітнього процесу. Безумовно, перераховані аспекти не вичерпують усього різноманіття варіантів розвитку структурних і змістових компонентів методичної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації.

Список використаних джерел та літератури

1. Загривная Т. А. Становление научно-методической компетентности педагогов в процессе профессиональной деятельности : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. А. Загривная. – СПб, 2006. – 178 с.
2. Педагогічна майстерність : підруч. / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Нина Васильевна Кузьмина. – М. : Высш. шк., 1990. – 119 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014: Зі змінами: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Дата звернення: 01.05.2018.

5. Віаніс-Трофіменко К. Б. Підвищення професійної компетентності педагога / К. Віаніс-Трофіменко, Г. Лісовенко. – Харків : Основа, 2007. – 123 с.
6. Зубков О. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования : автореф. дисс.... канд. пед. наук / А. Л. Зубков. – Екатеринбург, 2007 – 169 с.
7. Красикова О. Н. Кейс-метод в структуре и содержании методической компетенции лингвиста-преподавателя : дисс.... канд. пед. наук : 13.00.02 / Е. Н. Красикова. – Ставрополь, 2009. – 151 с.
8. Адольф В. А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя : автореф. дисс.... докт. пед. наук / В. А. Адольф. – Москва, 1998. – 49 с.
9. Нагрелли О. А. Модель формирования методической компетентности учителей в системе повышения квалификации / Е. А. Нагрелли // Интеграция методической (научно-методической) работы и системы повышения квалификации кадров : материалы IX Всеросс. науч.-практ. конф. : в 7 ч., Ч. 5 / Академия пов. квал. и проф. перепод. работ. образ.; Челяб. ин-т перепод. и пов. квал. работ. образ. – М.; Челябинск : Изд-во «Образование», 2009. – С. 60–63.

Светлана Владимировна Огуй,
преподаватель высшей категории, методист
Полтавского кооперативного колледжа,
аспирант кафедры основ производства и дизайна
Полтавского национального педагогического
университета имени В. Г. Короленко,
e-mail: svetlana.oguj@gmail.com

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье раскрыта суть понятия «методическая компетентность», рассмотрены разные подходы к его толкованию, проведен анализ работ исследователей по обозначенному вопросу, определено значение и место методической компетентности как составляющей профессиональной компетентности, обобщена сущность методической компетентности будущих преподавателей учреждений высшего образования I–II уровней аккредитации, определены структурные составляющие методической компетентности, личностные качества педагогов, такие как методическая культура, методическое мышление, методическое творчество, культура и мобильность преподавателя.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессионально-педагогическая компетентность, профессиональная деятельность, методическая компетентность, структура методической компетентности.

Svitlana Ohui,
lecturer of the highest category, methodologist
at Poltava Cooperative College,
PhD student at the Chair of the Basics
of Production and Design at V. G. Korolenko
Poltava National Pedagogical University,
e-mail: svetlana.oguj@gmail.com

ESSENCE AND STRUCTURE OF THE METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE LECTURERS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

***Introduction.** Ukraine's integration into the European education community requires several reforms, such as improving the quality of training future lecturers, which can be achieved by the appropriate application of the competency-based approach, aimed not only at acquiring certain knowledge and skills, but also at developing the ability to use these skills in special conditions and to react quickly in situations that may appear in the workplace.*

***Purpose.** The purpose of the article lies in the development and theoretical foundation of the definition of methodological competence of future lecturers of institutions of higher education of the I – II accreditation levels, generalization of its essence and identification of its structural components.*

***Methods.** The methods used to achieve this purpose include analysis and synthesis, comparison and generalization.*

***Results.** As the results of this research, the meaning of the concept of «methodological competence» is clarified, different approaches to interpreting this concept are compared, research works on the issue are analyzed, allowing to define the importance of methodological competence as a component of professional competence and to*

pinpoint the constituents of methodological competence, including educators' personal traits, such as methodological culture, methodological thinking, methodological creativity, lecturers' culture and mobility.

Originality. *The originality of this research is conditioned by the need to generalize the essence of methodological competence, identify and unify its components.*

Conclusions. *It is determined that methodological competence is comprised of the following interdependent components: motivational, professionally-personal, gnoseological, cognitive, and self-evaluative, and that developing methodological competence should be the formative factor of training future lecturers.*

Key words: *competency-based approach, professional pedagogical competence, professional activity, methodological competence, structure of methodological competence.*

References

1. Zagry`vnaya T. A. Stanovleny`e nauchno-metody`cheskoj kompetentnosti` pedagogov v processe professy`onal`noj deyatel`nosti` : dy`ss.... kand. ped. nauk : 13.00.04 / T. A. Zagry`vnaya. – SPb, 2006. – 178 s.
2. Pedagogichna majsternist` : pidruch. / I. A. Zyazyun, L. V. Kramushhenko, I. F. Kry`vonos ta in. ; za red. I. A. Zyazyuna. – 3-tye vy`d., dopov. i pererobl. – K. : SPD Bogdanova A. M., 2008. – 376 s.
3. Kuz`my`na N. V. Professy`onaly`zm ly`chnosti` prepodavatelya y` mastera proy`zvodstvennogo obucheny`ya / Ny`na Vasy`l`evna Kuz`my`na. – M. : Vyssh. shk., 1990. – 119 s.
4. Zakon Ukrayiny` «Pro vy`shhu osvitu» vid 01.07.2014: Zi zminamy` : [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Data zvernennya: 01.05.2018.
5. Vianis-Trofimenko K. B. Pidvy`shhennya profesijnoyi kompetentnosti pedagoga / K. Vianis-Trofy`menko, G. Lisovenko. – Xarkiv : Osnova, 2007. – 123 s.
6. Zubkov O. L. Razvy`ty`e metody`cheskoj kompetentnosti` uchy`telej v uslovy`yax moderny`zacy`y` obshhego obrazovany`ya : avtoref. dy`ss.... kand. ped. nauk / A. L. Zubkov. – Ekateri`nburg, 2007 – 169 s.
7. Krasyy`kova O. N. Kejs-metod v strukture y` sodержany`y` metody`cheskoj kompetency`y` ly`ngvy`sta-prepodavatelya : dy`ss.... kand. ped. nauk : 13.00.02 / E. N. Krasyy`kova. – Stavropol`, 2009. – 151 s.
8. Adol`f V. A. Teorety`chesky`e osnovy formy`rovany`ya professy`onal`noj kompetentnosti` uchy`telya : avtoref. dy`ss.... dokt. ped. nauk / V. A. Adol`f. – Moskva, 1998. – 49 s.
9. Nagrelly` O. A. Model` formy`rovany`ya metody`cheskoj kompetentnosti` uchy`telej v sy`steme povy`sheny`ya kvaly`fy`kacy`y` / E. A. Nagrelly` // Y`ntegracy`ya metody`cheskoj (nauchno-metody`cheskoj) raboty y` sy`stemy povy`sheny`ya kvaly`fy`kacy`y` kadrov : matery`aly IX Vseross. nauch.-prakt. konf. : v 7 ch., Ch. 5 / Akademy`ya pov. kval. y` prof. perepod. rabot. obraz.; Chelyab. y`n-t perepod. y` pov. kval. rabot. obraz. – M.; Chelyaby`nsk : Y`zd-vo «Obrazovany`e», 2009. – S. 60–63.

Отримано редакцією 21.05.2018 р.

УДК 37.014

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-47-55

Тетяна Федорівна Зенченко,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: tatianazenchenko@ukr.net

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖЕР В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні основи управління освітніми системами в умовах реформування педагогічної освіти, охарактеризовано сучасні тенденції розвитку освітнього менеджменту, зокрема впровадження нових освітніх технологій у процес управління, окреслено напрями взаємодії керівника закладу освіти в умовах сучасної української школи, подано аналіз можливостей використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у здійсненні управлінської діяльності в закладі загальної середньої освіти.

Ключові слова: управління, освітній менеджмент, освітня система, інформаційно-комунікаційні технології, заклади освіти, якість освіти.

Постановка проблеми. Сучасна педагогічна освіта перебуває у стані впровадження широкомасштабної освітньої реформи, яку спрямовано на подолання кризи ідентичності та довіри з урахуванням Європейського вибору України й забезпечення розвитку освіти в умовах кардинальних змін, спричинених необхідністю підвищення якості освіти всіх рівнів, затвердженням нових Державних стандартів початкової загальної освіти та базової і повної загальної середньої освіти, що визначають зміст,